

Рівно/Ровно (Стіна): нібито роман

Автор:

Олександр Ірванець

Рівно/Ровно (Стіна): нібито роман

Олександр В. Ірванець

Цей роман, завершений і вперше опублікований 2000 року, можна віднести до жанру «пророцтв», або, науковою мовою, антиутопій. Ще можна сказати, що автор передбачив одне з роздоріж, на якому ще зовсім недавно стояла наша країна – розділення України на Східну та Західну. Що насправді розділяє стіна, якщо її побудувати по живому тілу міста, країни? На що здатна людина, чие дитинство й молодість залишились в недосяжності у кількох кілометрах поруч? Сашко Ірванець, який «побачив її, Стіну. Побачив її у своєму рідному місті» розповідає про це досить переконливо. Стає моторошно. Хочеться будь-що не допустити ситуації, коли ти мушиш відповісти собі на питання: «Чим та ким я можу пожертвувати, а ким – ні?..»

Олександр Ірванець

Рівно/Ровно (Стіна): нібито роман

РОВНО – обласний центр Соціалістичної Республіки України. Кількість населення – 120 тис. чол. за переписом 2001 р. Розвинуте сільськогосподарське машинобудування, льонопереробна промисловість.

При підтримці та потуранні реакційних сил ЗУР і ряду держав Європи західна частина міста насильницьким шляхом відторгнута зі складу СРУ і являє собою окреме політичне утворення під юрисдикцією ООН. Населення Західного сектора Ровно – 150 тис. чол. на вересень 2001 р. Економіці Західного сектора Ровно притаманні всі хиби та недоліки капіталістичної системи господарювання:

високий рівень безробіття, інфляція, корупція. Грошова одиниця Західного сектора Ровно – гривня ЗУР. Соц. – демократична партія Західного сектора Ровно – 2,4 тис. чол. Давні демократичні та національно-визвольні традиції.

Короткий довідник з економічної географії Соціалістичної Республіки України.

Київ: Політвидав, 2002

Нема на світі України,

Немає другого Дніпра...

Т. Шевченко

Олафові Мюнцбергові, чоловікові

з-потойбіч Стіни присвячую

* * *

Не такого вже й раннього ранку погожого вересневого дня письменник Шлойма Ецірван прокинувся з якимсь дивним передчуттям. Щось йому наснилось, якісь тьмяні образи, химери іще клубочились десь у сонному мозку, все глибше поринаючи у підсвідомість і не даючи себе висмикнути чи бодай доторкнутися до себе. Письменник Шлойма Ецірван рвучко сів на ліжку й обсмикнув піжамну куртку, яка задерлася аж під пахви. Жовта каракатиця каштанового листка, прилипнувши до шибки іззовні, повільно сповзала-спускалась донизу. У відчинену квартиру хрипкувато придирав вітерець. Письменник вишпортався з ковдри й босоніж почалапав до підвіконня, похапливими жестами сліпця намацав пачку сигарет і запальничку. Головне тепер – це припалити не фільтра, а тютюн. От уже й очі розплющуватись починають потрохи. Так, і що воно тут? Туманець в голові, туманець і за вікном. Ох, не треба було вчора з тим Маульвюрфом по третю пляшку іхати... Та й по другу не обов'язково було. Ну та вже що сталося, те сталося. Десь там, у шафі, був ефералган. В кухні щось гупнулось об підлогу. Це Боніфацій стрибнув зі столу. Що там можна робити, на

столі?.. Після вчो... Ох, як же воно важко. Ось вони, наслідки безпутства й невлаштованого життя. Два тижні минуло, звідколи Оксана, залишивши йому на столі роздратовану записку: «Як тобі така важлива твоя творчість, то можемо пожити певний час окремо», відбула Клеванським коридором до батьків, у тихе село на Волині. Шлойма лише плечима знизав – окремо, то й окремо...

Японський будик в узголів'ї ліжка дрібно заверещав. Так і е – 7:49. Сімка й сімка у квадраті. Забобонний ти чоловік, Шлоймо. І то усе життя, від самого дитинства.

Зашкварчала у склянці мінералки зелена пілюля ефералгану. Зашверготіла, застрибала вгору-вниз між бульбашками. Засичала змією кава, підступаючи джезві під горло. Ззаду Боніфацій ткнувся головою десь під коліно. Голодний, звірюко? Зараз, зараз, тільки каву зніму з плити. Десь там ще «Віскас» лишався для тебе. Трохи більше як півбанки. Від запаху м'ясива тілом пересмикнув блювотний спазм. Ось тобі вчорашній «Джоні Вокер»!.. Ху, відпустило. Це вже, напевно, ефералган почав діяти. Тепер можна й кави.

Розкришуючи крекера, письменник Ецірван визирнув у кухонне вікно. Туман потроху розвіювався, проступали жовті обриси каштанів у внутрішньому дворі. Дальша половина двору була відгороджена під автостоянку готелю «Європейський-Гоф», і там поміж чорними та сріблястими лімузинами походжав довготелесий охоронець у сірому френчі. Ближче сюди, до будинку, поміж каштанами було вкопано кілька металевих лавок, вкритих зараз ранковою росою, а поміж лавками – пісочниця з підвоглим піском, у якому забуто синіло пластмасове дитяче відерце. Всього шість п'ятиповерхових будинків, стулившись у каре, оточували двір. Праворуч, у глухому кутку подвір'я, запітнілими від роси корпусами сивіли трійко автомобілів з місцевими номерами, певно, власність когось із заможніших мешканців будинку. «Ночі стали вже холодними, – промайнула думка. – Оце б до лісу вирватися, по гриби, десь на Волинь. Треба буде після прем'єри запросити Георга з Ізабеллою...»

І раптово яось повернулася навколо уся дійсність велетенським циферблатом, і всі опуклості й виступи увійшли у відповідні пази. «Це ж сьогодні! Сьогодні прем'єра. О пів на дев'яту зустріч з Маульвюрфом у театрі. А зараз уже п'ять, ні, шість хвилин на дев'яту. Саме залишилось чверть години на гоління. І то, якщо швидко. Добре, хоч театр під боком, лише вулицю перейти...»

Письменник Шлойма Ецірван, зробивши останній ковток кави, брязнув філіжанкою у дзеркальну мушлю мийки, де вже громадилося чимало скляного,

металевого й порцелянового посуду. «Після прем'єри, все після прем'єри...» – пробурмотів він сам собі під ніс і вже твердим, не шаркаючим кроком попрямував до ванної кімнати.

Вийшов звідти він хвилин за десять, ще прикладаючи до обличчя рушника й розливаючи навколо міцні пахощі доброго колоніального одеколону «Олд Спайс». У шифон'єрі вибрав біло-синю смугасту сорочку та сірі вельветові штани. Трохи повагавшись, узяв з вішалки ще й новеньку джинсову куртку. «А смокінга й метелика ми увечері одягнемо...» Іще одну-дві хвилини Шлойма в роздумах тупцяв помешканням, то тут, то там знаходячи й запихаючи до кишень гаманця, сигарети, ключі, носовичка, запальничку та інший дріб'язок. Потім, уже в передпокої, він знову повиймав усі ці речі з кишень, перевіряючи, чи чогось не забув. Урешті там же, у передпокої, перемкнув телефон на автовідповідач і, гукнувши котів: «Боні, ти тут за старшого!», захряснув двері й вийшов на сходи.

Припалюючи сигарету, боковим зором зауважив, що у бляшаній поштовій скриньці на стіні ліворуч щось біліє крізь круглі дірочки в її металевих дверцятах. Це вже, значить, і ранковою поштою обнесли. Чи, може, нехай лежить, зачекає до вечора? Але ні, треба подивитися, що воно там. Поштовий ключик, ось він, пристебнутий на менше кільце до ключа від квартири. Так, ну і що там? У глибині скриньки – кілька газет і листівок-рекламок із сезонних розпродажів у місцевих супермаркетах. Але спереду, просто за дверцятами, які щиро відвисли на скосбоченій петлі, – білий конверт з марками СРУ і штемпелем «Ровно. Почтамт». На місці адреси отримувача – «Тов. (закреслено) Ецірван Ш. В., Зах. сектор Ровно, вул. Полуботка, буд. 8, кв. 45».

Так. Адреса відправника: Ровенське обласне управління зовнішньої та внутрішньої міграції населення СРУ Ровенської обл. Дата на штемпелі відправлення – двотижневої давності, 2 вересня, точніше – «2 сентября», ледь прочитується по бляклому чорнильному штампі. Ну, так, у межах одного міста, звідти, з-за Стіни, лист мусив добиратися два тижні. Авжеж, західнорівненський штампель сьогоднішній, нічний, усе правильно. І над ранок лист уже тут. Все вірно. Отож... Та що це таке...

Конверт був заклеєний грубо і густо чимось схожим на світлий сургуч, щоб не шукати неприємнішого порівняння. Шлойма мусив просто надірвати його по короткому краю. Вміст конверта – складений удвоє аркушик бурого канцелярського паперу, ще й приліпився ізсередини. Шарпнувши сильно, але обережно, письменник Ецірван таки відділив внутрішнє від зовнішнього й

розгорнув надірваного аркуша, на якому під шапкою управління зовнішньої та внутрішньої міграції, одразу після відбитого друкарським способом і закресленого скорочення «Ув. тов.» йшов текст, надрукований на машинці з російським шрифтом, тож літера «е» означала саму себе, а також і «е», а цифра 1 виконувала функції літер «і» та «і».

«Ув. тов. (закреслено) Ецїрван Шлойма,

проживаючий у м. Ровно, західний сектор, вул. Полуботка, буд. 8, кв. 45. Ровенське обласне управління зовнішньої та внутрішньої міграції населення повідомляє Вам, що, згідно з тристороннім договором про статус Західного сектора м. Ровно та відповідно до графіка роботи пропускних пунктів, Ви маєте право на 1-денне (одноденне) відвідання м. Ровно у четвер 17 вересня з 10 год. до 19 год. Пропускний пункт № 1 на вул. Леніна працює з 10 год.

Старший Інспектор

Ровенського ОУЗВМН

Нерозбірлива закорючка

(Колтунець)».

Перебігши листа очима, Шлойма похапливо зиркнув на годинника з календарем на циферблаті: Sept. 17 Turs. Так, це сьогодні. До всього ще бракувало лише цієї поїздки. Але їхати треба.

Запихаючи листа з конвертом до кишені, письменник Шлойма Ецїрван майже бігцем вискочив з під'їзду, скрунув ліворуч і, перетнувши проїжджу частину вулиці Полуботка в тому місці, де вона з'єднувалась з коротюсінькою вулицею Правди (при тому, що вулиця Свободи залишилась у східній частині міста), перед тупим носом тролейбуса третього маршруту, обминувши каналізаційного люка з яскравою оранжевою кришкою, збіг асфальтованим пандусом до службових дверей міського театру. Там він привітався з черговим і, пройшовши через коридор, службовим ліфтом піднісся на третій поверх, де одразу напроти ліфта

знаходились приймальня і кабінет головного режисера. У кабінеті на Ецірвана чекав гостьовий (запрошений) режисер, світило західноєвропейської сцени Георг Маульвюрф, схиливши свою лисо-розпатлану голову на руки.

Коли Шлойма увійшов, гостьовий (запрошений) режисер підвів йому назустріч обличчя з очима, повними страждання.

– Морген! – гукнув йому з порога Шлойма.

– Тобрий... ранок! – з паузою поміж словами озвався Маульвюрф. – Ми з тобою тобре посиділи фчора... Туже тобре...

– Я трохи захопився, вибач. – Шлойма хотів одразу скінчити з «розбором польотів». – Може, й не треба було тієї... третьої пляшки...

– О-о-о! – Маульвюрф закотив очі під лоба й знову опустив голову на стіл. За кілька секунд він підвів обличчя, вже дещо спокійніше. – Сарас має прийти Ісабелла. У нас остання консультація. Ти хотофий?

– Я хотофий... – Шлойма не хотів тягнути, він вирішив одразу й остаточно прояснити ситуацію. – Георгу, я оце щойно отримав дозвіл з того боку. Ну, з Ровно, розумієш? Дозвіл на відвідання моєї родини. І це має бути сьогодні. Георгу, якщо я тобі... якщо я не конче мушу бути присутнім...

– Ти нітшого мені не мусиш, – так само з натугою в голосі відказав йому гостьовий (запрошений) режисер. – От тільки... Гаст ду альказельцер?..

В цю мить двері кабінету протяжно рипнули і в них з'явилася Ізабелла Штольц – прима південнонімецької сцени, молода зірка театрів Баварії та Баден-Вюртембергу.

– Гальо-о! – проспівала вона, широко всміхаючись і водночас сторожко позираючи на Шлойму й Маульвюрфа.

– Привіт, – поспішно відповів їй Шлойма й переадресував до неї питання-прохання Маульвюрфа. – Може, ти маєш алказельцер?

– О, йа, йа, натюрліх. – Ізабелла з розмаху шваркнула об стіл своєю сумочкою, від чого та розкрилася навстіж. «Скільки-то всякої всячини вміщається у жіночих торбинках», – подумав Шлойма, споглядаючи, як Ізабелла між ключів, пудрениці, кількох тюбиків губної помади, пачки серветок, якихось квитанцій та іншого мотлоху знаходить нарешті таблетки у сріблястій обгортці. – Бітте, – простягла вона іх Шлоймі.

– Це для Георга, – кивнув Шлойма, й актриса простягла ліки режисерові. Той поклав іх перед собою, сторожко налив у склянку води з графіна. Потім підвів погляд на Ізабеллу й Ецірвана:

– Сітайте, чого стоїте?..

Ізабелла присунула собі стільця, сіла на нього й почала згрібати назад, до сумочки витрушені на стіл скарби. Шлойма, залишившись стояти в неї за спиною, видобув з пачки сигарету. «Вже третя сьогодні», – відзначив собі подумки.

– Я фчора виставиф остаточно ліхт... топто світло. – Маульвюрф надпив десь зо чверть склянки і тепер, дивлячись на вміст посудини, повільно ворушив губами. Потім залпом вихилив усе до решти і втупився своїми світлими очима кудись у далечінь, за вікно. – Отше, ти хочеш іхати туди?.. – вказав він кивком голови в напрямку свого погляду, за дахи готелю «Театральний-Редіссон».

– О! Вас іст льос? Що діється? – жваво закрутила Ізабелла своєю гарною голівкою. – Хто іде туди?

Українську вона опанувала ліпше від Маульвюрфа, бо мусила грати тією мовою на сцені. Тому відмінки в неї майже завжди збігались, а німецький акцент був ледь-ледь відчутним.

– Він хотче іхати туди... – Маульвюрф уже трохи живіше ворушив язиком. – Він отримаф дозвіл на ф'їзд. На фітфітання своєї ротини...

– О! Пріма!.. – радісно зблиснула очима Ізабелла, та одразу ж налякано іх округлила. – Але ж... але ж там... ти можеш не повернути... ся звідти...

– Ну ні-і... – протягнув Шлойма, виймаючи з рота сигарету. – Я їм нічим не насолив, та й взагалі. Навіщо я їм там потрібен?

Маульвюрф раптом прикрив рота пухкою долонею і випустив (такі ротом) зайве повітря. Шлойма подивився на нього розуміюче – самого щойно попустило.

– Тоді ми шфитко провотимо нашу нарату. Я вчора остаточно виставив сфїтло і пітігнаф сфук!.. І ще (Маульвюрф вимовляв «штше») – я снайшов отин цікавий хїт... я мушу с фами потїлитися...

Шлойма й Ізабелла приголомшено подивились на режисера. «Цікавий хїд» у день прем'єри, коли все вже підготовано, багато разів перевірено, підігнано й відшліфовано. Тоді це має бути і справді щось надзвичайне або незвичайне. Тим часом Маульвюрф підвівся з-за столу.

– Тож мусите йти сі мною! – прорїк він досить велично й попрямував до дверей.

Ізабелла підвелась, і, трохи повагавшись, все ж залишила свою сумочку, повісивши її на спинку стїльця. Шлойма пішов останнім. Маульвюрф котився попереду їй, натиснувши кнопку ліфта, вже озирався на актрису й драматурга. Коли двері ліфта зїшлися за ними, гостьовий (запрошений) режисер дістав з кишені маленького ключика і встромив його в одну з кнопок на панелі, знайшовши відповідну шпарину. «Дивно, я ніколи не звертав уваги на те, що у ліфті театру є ще й така кнопка», – подумав Ецїрван, спостерїгаючи ці манїпуляції. Тим часом кабіна ліфта рушила униз, та рухалась трохи довше, ніж звичайно, їдучи до першого поверху.

– Ми їдемо у підвал... – чи то ствердно, чи запитально промовила Ізабелла, пускаючи очі під лоба їй перебігаючи поглядом зі Шлойми на Маульвюрфа їй навпаки. – Навіщо?

– Так! – Маульвюрф усміхнувся. – Я маю вам щось (штшьось) покасати. Тсе і є мїй неспотіваний хїт. Закольотники у тругїй стсенї с'являтимуться не з-за лаштункїф, а с-пїт семлі, с-пїт сцени. Я тсе притумав уночі... – Режисер змовницьки зиркнув на Шлойму. – Після того, як пішоф від тебе.

– Ти ще мїг думати про постановку? – Шлойма не прикидався, він був щиро здивований.

– Я уфесь час тумаяу про тсе. – Маульвюрф прибрав посмішку з обличчя, а ліфт зупинився і відчинився.

Перед ними лежав підвальний коридор, давненько і брудненько штукатурений, із запилюженою цементною підлогою. Режисер впевнено пішов уперед, звернув за рiг, у довше коліно підземелля, і пришвидшив крок. Ізабелла тепер мусила майже бігти. Шлойма йшов позаду, широко ступаючи по цементній долівці, роззираючись то під ноги, то навкруги. Праворуч у стіні виявились металеві двері з непрозорим віконцем і номерним замком на них. «Прямо сейф якийсь, а не двері, – встиг подумати Шлойма та ще вхопити краєм ока англомовну табличку, що починалась великими літерами „ATTENTION!“ . – Ото вже європеїзація, чорти її хапай, через присутність у місті двох сотень чужоземних – ха-ха, переважно польських – солдатів навіть у підвалах театру вже з'являються написи їхньою лінгва-франка...»

Тим часом вони вже досягли кінця коридору. Маульвюрф потягнув на себе ще одні залізні двері, й усі трое опинились у великому кубі майже порожньої зали, де лише попід стінами стояло кілька дерев'яних лав, а металеві сходи вели кудись під стелю. Маульвюрф задоволено зупинився руки в боки й, показавши очима на люк угорі, урочисто прорік:

– Ми піт самою стсеною. То є хіт до оркестрової ями!..

– І для чого було тягти нас з Ізабеллою сюди? Теж мені – знахідка... – Шлойма вже починав мерзнути і згадав, що зранку з'їв лише одного крекера з кавою. Треба б десь заскочити поснідати. Всередині легенько смоктало.

А Маульвюрф, перейшовши на рідну німецьку, заходився пояснювати Ізабеллі, як саме вискочать на сцену озброєні заколотники, коли її героїня, ведуча телепрограми, розпочне у прямому ефірі інтерв'ю з ватажком терористів. Георг вимахував руками, як вітряк, Шлойма вирізняв з його скоромовки лише «лінкс» та «рехтс», та ще часом «цум байшпіль». Ізабелла покiрно кивала головою й підсипала своїх запитань швабським діалектом. «Яка вона дошнплива, ця німецька порцелянова лялька», – з раптовою неприязню подумав Шлойма й сам собі здивувався: чого це я так на Ізабеллу? Та з-під споду впливла згадка про дозвіл на в'їзд туди, за Стіну, про клопоти, з усім тим пов'язані, впливла й усе пояснила. «Ага, ось чому я дратуюся...»

Дратуватися й нервувати і справді було від чого. В'їзд і виїзд поза межі Стіни (а в Шлойминому випадку йшлося саме про виїзд) регламентувався Тристоронньою угодою про Західний сектор і був у край складним. Через кожен з двох пропускників на схід, а містилися вони в місцях перетину Стіни й вулиць Соборної-Ленінської та Бандери-Московської, дозволявся необмежений і безперешкодний проїзд як громадян СРУ, так і громадян Західної України. Вважалося, що вони проїздять транзитом, і це полегшувало всі процедури. Але для мешканців самого Західного Рівного існувала величезна кількість обмежень та заборон, – мусила ж навколишня, «оточуюча» в найпрямішому значенні цього слова, СРУ якось покарати цих запроданців-відступників, котрі окопалися прямо у них під носом, під прикриттям ворожого війська. Щоправда, військо було переважно польським (одна рота десантників) і зовсім ледь-ледь німецьким (взвод технічного обслуговування і кілька офіцерів-консультантів), що, втім, не заважало компартійній ровенській газеті «Червоний прапор» називати Західний сектор міста не інакше, як «окупованою територією».

Саме цілком випадковій інспекційній поїздки спостерігачів НАТО на Тучинський військовий полігон, котра співпала з наступом українсько-російського альянсу зі сходу, й завдячувало Західне Рівне своїм існуванням. Налякані європейські офіцери встигли на своїх джипах дістатись до обласного центру і з офіцерського містечка вже за мостом через Устю зв'язатися зі своїм керівництвом у Брюсселі. Брюссельські генерали, порадившись і з'ясувавши, що уряд України вже вилетів з Києва до Львова, потрактували ситуацію аж надміру серйозно. Чотири терміново вислані військово-транспортні пузаті «Боїнги», переповнені вояками в камуфляжі, за півтори години після вильоту важко приземлялися один за одним на бетонці Рівненського аеропорту, який, за щасливим збігом обставин, також знаходився у західній (точніше – південно-західній) частині міста, обіч від Дубенського шосе. Війська щойно утвореної СРУ, увійшовши до міста, зупинились у його центрі, спостерігши антени рацій бельгійських і французьких десантників за акуратно вкладеними лантухами з піском по той бік площі Незалежності. А за кілька місяців Рівне перетнула Стіна.

З боку Східного Рівного, чи то пак Ровно, як знову офіційно іменувалося місто, в'їзд до «Західного сектора», за твердженням все того ж обкомівського друкованого органу «Червоний прапор», був «вільним і практично необмеженим», чим доволі часто – двічі-тричі на місяць – могли користуватися вищі посадовці обкому партії з дружинами, а також співробітники спецслужб – по двоє, але без дружин. Вони щедро оформляли собі відрядження до ЦК Соціалістичної партії Західного Рівного й потім витрачали добові на розваги та подарунки, підхарчовуючись у готельних номерах привезеними з собою рибними

і м'ясними консервами. Отоварювались вони в дешевих супермаркетах навколо стадіону, скуповуючи одяг, взуття, парфуми й магнітофони для автомобілів. Якоїсь помітної, суттєвої шкоди вони не чинили, тож місцева влада теж не надто переймалась цими візитерами, сприймаючи їх як неминуче лихо й зосереджуючи свою увагу в першу чергу на західних туристах, котрі прибували й прибували, прагнучи на власні очі побачити, сфотографувати й помацати нову стіну, яка знову перегородила Європу. Світові туристичні агенції розробляли нові маршрути, які пролягали навпростець з Берліна в Рівне, а вже потім – до Львова, Франківська, Чернівців чи інших містечок ЗУР. «Вперед у минуле!» – закликали рекламні проспекти.

«Потрібно купити джинси», – чомусь подумав Шлойма й аж пересмикнувся від недоречності: які джинси? Ти п'ять років не бачив рідних, випадково заночувавши тієї фатальної літньої ночі в гостях на Ювілейному. На ранок місто розділилося, і тролейбуси вже не ходили. Жоден транспорт не ходив, не тільки тролейбуси. Блокада тривала понад два роки, а потім потрохи вас, «західних», почали пускати туди, в східну половину вашого міста. За весь цей час ти отримав два коротких листи від матері, здвоені аркуші зошита в клітинку, поплямлені чорними штемпелями цензури. Ти й приблизно не можеш тепер уявити собі, як вони там живуть, що роблять і чого потребують.

Тим часом Ізабелла й Маульвюрф, усе ще жваво шпрехаючи поміж собою, нарешті почали крок по кроку посуватись до виходу із підземної зали. У їхній розмові раптом виникали україномовні фрагменти – слова й цілі речення. Та це був лише текст п'єси – п'єси Шлойми Ецірвана «Програма передач на післязавтра», яку сьогодні увечері творчий геній Георга Маульвюрфа має нарешті явити на сцені театру, отут, у них над головами, і де Ізабелла мала головну роль – теледикторки Олесі. Цю п'єсу Шлойма несподівано для себе створив торік, коли три його комедії, які він сам інакше як «п'єсами для читання» не називав, з несподіваним успіхом навіть не пройшли – прокотилися сценами Німеччини, Франції і Нідерландів. Маульвюрф був постановником однієї з тих комедій у мюнхенському Каммершпіле, вони познайомились, коли Шлойма приїхав на прем'єру, першого ж вечора напилися й заприятелювали. Георг жваво цікавився ситуацією в обох частинах України й особливо – в розділеному місті Рівному, а коли з'явилася найперша нагода, негайно приїхав, справив у міській раді якнайкраще враження й під своє гучне ім'я отримав можливість постановки у Вільному театрі міста Рівного, як вже офіційно іменувався на той час колишній облмуздрамтеатр.

Отримавши кошти на постановку від департаменту розвитку культури в Західному Рівному, Маульвюрф, на загальний подив, обійшовся місцевими акторами, жорстоко з ними, щоправда, воюючи і сварячись. Лише виконавицю головної ролі він запросив з-за кордону. Ізабелла у свої неповні тридцять була вже знана в Європі й трохи поза її межами, бо встигла до того часу знятись у двох-трьох голлівудських мелодрамах. Бульварні видання типу газет «Вечірне Рівне» доволі гучно коментували її прибуття до Західного сектора, але на час підготовки до вистави преса дала актрисі спокій, бо Ізабелла не вешталась нічними клубами, не робила гучних заяв і не заводила коханців. Вона ґрунтовно й ретельно взялась опановувати українську мову і вже за місяць говорила доволі пристойно, навіть з легким поліщуцьким акцентом. Зателефонувавши до Шлойми й почувши від Оксани, що чоловіка немає вдома, вона могла шокувати Шлоймину дружину запитанням типу «А куди вун пушов?» або «А кули вун прийде?», аж поки Шлойма остаточно втратив терпець і наказав Ізабеллі не мавпувати жінок, що продавали чорниці на базарі, а слухати радіо й телевізійних дикторів.

Майбутню прем'єру Маульвюрф розкручував з притаманною йому помпою. На сьогоднішній вечір було запрошено журналістів з багатьох світових пресових органів та інформагенцій, величезні рекламні щити – бігборди – з кучерявою голівкою Ізабелли стріляли по очах обивателя ледь не на кожному перехресті Західного Рівного, кабельне телебачення на всіх своїх каналах щопівгодини крутило тридцятисекундні ролики довгоочікуваного шедевра. Для Маульвюрфа це був його шанс, його крок – постановка спектаклю місцевого автора у географічній точці на самому вістрі «буферної зони». Бо ж його такий гучний і скандальний імідж, ретельно плеканий упродовж років, останнім часом починав підупадати.

Й ось зараз цей анфан терібль західноєвропейського театру голосно сопів, пробираючись підвальним коридором у напрямку ліфта. На середині коридору, біля металевих дверей зі скляними віконцями він раптом зупинився і повернув до Шлойми своє червонясте обличчя:

– Чи ти мошеш дати мені сигарету?

Шлойма сягнув до кишені, витяг звідти пачку й, відкривши її, простягнув гостьовому (запрошеному) режисерові. Той поліз до пачки своїми оцупкуватими пальцями і, пом'явши кілька сигарет, таки витяг одну з них, розправив і встромив собі між губів. Ізабелла, яка цього разу йшла попереду всіх, уже

встигла повернути за риг, до ліфта. У ту мить, коли Шлойма клацнув запальничкою перед носом у Маульвюрфа, звідти, з-за рогу, з'явилися і попрямували до них дві цибаті постаті у сіро-зелених строях. Шлойма через плече Маульвюрфа розрізнув у них червоно-білі нашивки на рукавах. Це були польські вояки обмеженого контингенту ООН у Західному Рівному, які разом з німецьким взводом невідь для чого перебували в «обгородженому місті» згідно з Тристоронньою угодою. Тяжко було собі уявити, кого й від чого здатні були захистити ці дві неповні сотні двадцятилітніх юнаків, очолювані десятком не набагато старших офіцерів, у разі нападу зі сходу чи звідкись іще. Та, схоже, хлопці у мундирах і самі не вельми переймалися цим питанням, проводячи вільні вечори в численних пивничках і кав'ярнях вздовж набережної Усті, залицяючись до місцевих дівок і подеколи зчиняючи бійки з місцевими поліщуками-поліціантами. Їхні офіцери у той самий час проводили дозвілля на дещо вищому рівні – в ресторанах та на прийняттях, що їх час від часу влаштовувала міська адміністрація. Саме на такому прийнятті, куди він був запрошений з Маульвюрфом та Ізабеллою, Шлойма познайомився з майором Петером Зоммером, русявим, аж білим, німцем, шанувальником німецької поезії недавно проминулого двадцятого сторіччя. Добре прийнявши на груди, майор декламував на балконі «Die sh?ne Stadt» – «Гарне місто» Георга Тракля, декламував ні для кого, у вечірній простір. Ецірван знав цього вірша в перекладі Тимофія Гаврилівка й підхопив нетверезим голосом:

І дівочий острах в брамах

Зрить життя шовки розлогі.

Тріпотять уста вологі,

І дівчата ждуть у брамах...

Потім на двох з майором було випито ще кілька літрів пива і довго, трохи не до ранку, тривало розвітання на лавці під вікнами Шлойминого помешкання, коли й сигарети потрохи закінчувались, а приязнь одне до одного все зростала. Звідтоді Зоммер часто телефонував, призначав зустріч у якійсь кав'ярні, щоб похвалитися свіжим номером того чи іншого німецького поетичного журнальчика тиражем 200 або щонайбільше 500 примірників, щойно надісланим йому з дому, з Нового Ульму матінкою-пенсіонеркою, колишньою вчителькою німецької літератури.

– Тякую, Шлоймо, я вже припалиф-ф... – потрусив його за рукав Маульвюрф. Запальничка в руці нагрілась і припікала у пальці. Замислився, гальмо ти наше.

Пардон, Еншульдїгунг.

Дві постаті в мундирах уже наблизилися впритул і тепер тактовно чекали, відступивши до стіни, щоб дати режисерові з драматургом змогу пройти. Вже майже розминувшись з солдатами, Шлойма підвів погляд в обличчя одному з них, і раптом вояк, зустрівшись з ним очима, весело підморгнув Шлоймі, так блискавично, що вже за мить це здавалось якимось оптичним обманом у тьмяно освітленому просторі підземного коридору.

Вже у ліфті, дивлячись на світляні кнопки, які вертикально згасали одна по одній на панелі, Шлойма знову жахнувся, упіймавши в голові думку, що застрягла і крутилася там, мов рефрен: «Потрібно купити джинси».

І поки кабіна ліфта повзла угору, вниз, у підвалі, постаті в сіро-зелених мундирах, неначе зробивши кілька статутно-танцювальних па, крутонулись на підборах і завмерли перед неширокими сталевими дверима, майже непомітними у сірій бетонній стіні. Скляне віконечко на дверцятах у тьмяному підвальному освітленні відбивало сфери їхніх шоломів.

* * *

Три пари джинсів різних розмірів і кольорів було вже куплено й разом з кількома пластиковими торбами інших непотрібних речей вкладено до багажника винайнятої в орендному бюро на Замковій зелененької «Мазди». Перед тим довелося заскочити до банку й випотрошити майже доценту одну з двох наявних у розпорядженні кредитних карток – банкомати у Рівному більше п'ятисот гривень за один раз не видавали. На автовідповідач свого домашнього телефону Шлойма наговорив свіжу й піднесену тираду: «Мене зараз немає, я поїхав до Східного сектора. Повернуся пізно й одразу ж прослухаю ваше повідомлення. Говоріть або стартуйте факс після звукового сигналу». Прокрутивши самому собі тасьму, він знову ввімкнув магнітофона на запис і для чогось іще додав: «Сімнадцяте вересня дві тисячі...ого року». Щось підказувало йому, що дата буде важливою.

Витрусивши для Боніфація з коробки величезну порцію «Віскасу», щойно придбаного зі знижкою в тих самих крамничках біля Стадіону, де купувалися джинси та інші гостинці, Шлойма долив котові у миску свіжої води з крана і навіть замінив поролонову підстилку у кошику-будиночку. Боніфацій весь цей час

сидів на холодильнику й широко витріщеними очима водив-лупав за господарем. Шлойма присів на табурет посеред кухні, припалив цигарку.

– Мене сьогодні не буде до вечора, – сказав, пускаючи вузькою цівкою дим у зелені котіві очі. – Нікого не бійся. Але нікому й не піддавайся.

Кіт якось ніби зневажливо примружився.

Закордонний паспорт лежав там само, де й завжди – у коробці з-під взуття на верхній полиці шафи. Взявши його до рук, Шлойма цілком машинально перегорнув сторінки – після двох десятків шенгенських віз і штампелів місцевих європейських влад про їх подовження іще зо три сторінки паспорта залишалися чистими. Для штампика про в'їзд і виїзд з Ровно мусило вистачити. Якась неприємна думка-передчуття знову застриміла в голові, не даючи, проте, себе конкретизувати. «Що ж то мені снилося цієї ночі?» – спробував зосередитися Шлойма, та свідомість знову розпливлася.

Замикаючи двері на обидва замки, знову зиркнув на «Casio» – чорні кристали показували 9:32. Є ще півгодини на легкий сніданок у якомусь із поближніх кафе, а тоді – на пропускник.

Але вже виїхавши з двору, Шлойма раптово змінив свої наміри, пригальмував біля вуличного прилавка, купив шматок маківника і каву в одноразовій філіжанці й усе це спожив прямо в авті, повільно прожовуючи пирога й присьорбуючи гарячий, але не вельми міцний напій. Подумки він був уже там, по той бік Стіни, щодня баченої, такої близької, наявної в житті міста й – неподоланної. Там, у рідному і вже кілька років – чужому місті. Невже – чужому? Яке воно тепер? Обласний центр СРУ, хіба не було вже воно чимось таким у роки твого дитинства, молодості? Але ж ні, наївно думати, що там усе повторилося, повернулось точнісінько так, як було. Повного відтворення, здається, досягти все ж таки неможливо... Принаймні багато хто навіть у недавній історії намагався, але ефект був близький до нульового.

З такими думками Шлойма повільно, на першій швидкості під'їхав ззаду до кількох авт, які вишикувались у чергу перед зеленою металеводротяною брамою пропускного пункту № 1. Заглушивши двигуна, він витяг з пачки іще одну сигарету й, відкинувшись на спинку сидіння, задивився уперед, туди, де за кількадесят метрів рівенькою горизонтальною площиною незрушно стояла

вона. Стіна.

Вона постала в ту коротку літню ніч, коли командуванню військ СРУ нарешті обридло протистояння з натовськими підрозділами, які до того часу зміцнили свої лави бронетранспортерами й кулеметами. Пропускні пости вже існували, існувала й колюча загорожа по периметру теперішньої Стіни. Мешканці оточеного Західного сектора (а війська СРУ, обійшовши місто навколо, вже зайшли далеко, аж за Клевань) ніяк не квапилися вітати хлібом-сіллю визволителів, які так прикро встрягли просто у центрі міста в неподоланну халепу. Колюча загорожа оперезала половину міста від Басового Кута й аж до звивини Усті неподалік залізничного вокзалу. Поза межами цього поясу, в навколишніх колгоспних полях де-не-де іще зберігалися шанці, з яких поблискували один супроти одного скельцями біноклів бельгійські солдати, вояки польського батальйону, який прибув з-за Бугу на підтримку бельгійцям, та – з-за «лінії фронту» – солдатки Армії СРУ, хлопчаки, «реб'ята» з Луганщини й Дніпропетровщини, Чернігівщини й Херсонщини.

Як, одначе, повільно посувається ця черга. Вже хвилин з двадцять тому за дротяну браму в'їхав порожнісінький «Фольксваген-гольф» з двома молодиками, на вигляд – іноземцями. А попереду ж іще джип, автобус з дітьми й поважна стара пара в старенькому «Мерседесі». Пропускний пункт явно не квапиться виконувати своє пряме призначення, себто – пропускати. Там, за брамою, час від часу з'являються постаті у трав'янистого кольору кашкетах, ліниво проходять відтинком видимого простору і знову ховаються у тіні Стіни...

Стіна... Її зводили уночі, при світлі прожекторів солдатки будівельних частин Армії СРУ, монтуючи-припасовуючи бетонні блоки просто попід бордюром хідника вулиці 17 Вересня, тоді ще Тополевої, ставлячи їх впритул, ці сірі бетонні панелі виробництва місцевого домобудівельного комбінату, залишаючи відтепер недосяжними для мешканців Західного сектора центральний універмаг, Будинок природи, парк імені Шевченка (якому невдовзі присвоїли ім'я Валентини Шевченко, так що й табличок переробляти не довелося – «парк им. Шевченко», й усе тобі), учбове містечко академії водного господарства, стару головпошту, будинок-прасочку, першийпологовий будинок, готель «Мир». Одразу за готелем Стіна робила кілька закрутів, спершу праворуч, в бік вулиці Міцкевича, чомусь ніколи й ніким не перейменовуваної, а потім круте коліно ліворуч, по вул. Тольятті, не міста на Волзі, а італійського революціонера, про що вже мало хто і пам'ятав, майже попід самими вікнами відновленого обкому КПУ повертала на північний захід, перетинала річку Устю (під мостом було встановлено потрійні

грати, вбиті у дно ріки) і, ще раз повертаючи вже на млинівсько-луцькому перехресті, тяглася далі, оточуючи летовище Рівне-Тинне, частково перегороджуючи Тинне-село, поза яким, перетнувши ще й Дубенську трасу, замикалась у кільце в районі Басового Кута, вже попід самим озером, відділяючи і його на користь Східного Ровно. Через це Рівне західне мусило розбудовувати систему насипних пляжів упродовж болотистого відтинка русла Усті, який дістався відрізаному анклавові й простягався від басівкутської греблі попід Стадіоном аж до вже згадуваного коліна-перехрестя поза вокзалом. Власне, пляжі понад Устею і місточки Гідропарку – місцевого, рівненського, а не славетного київського – разом з незчисленими терасами кафе, барів та ресторанчиків – і зробилися в Західному Рівному улюбленим місцем відпочинку городян та прибульців, заїжджих бізнесменів, туристів, спраглих сенсацій «буферної зони» журналістів й усяких інших шукачів романтики, любителів полоскотати нерви. Саме там, понад Устею, в ресторані «Лебідь» учора й почали «відтяжку» Шлойма з Маульвюрфом і вже звідти, гарно підігріті, перенеслися до холостяцького помешкання Ецірвана.

У цей час старенький «Фольксваген-пассат» з двома молодиками, поблискуючи рубіновими задніми габаритами, потрохи виповз крізь відхилену дротяну браму назад і боком прилаштувався перед самим носом у джипа. Водій з пасажиром, хряпнувши дверцятами, вийшли назовні й, зіпершись на капот, запалили. Шлойма опустив скло на дверцятах і висунув голову, дослухаючись.

– У них там саме одинадцята, за їхнім часом, а з одинадцятої – планірка. Сказали, що вона годину триватиме. Або півтори.

Ах, так, східне місто живе ж за тим, попереднім, часом, київським, або ж московським, на годину пізніше. Отже, у них уже давно не десята.

Раптом з-за дротяної брами, зсередини підбігли дві постаті у трав'яних кашкетах і більше жестами, аніж словами, динамічно довели до молодиків якусь інформацію, причому настільки дієву й ефективну, що один з них, притоптавши недопалка, поміж автами швидко наблизився до Шлойминої «Мазди» і, нахилившись до відчиненого вікна, разом з тютюновим смородом видихнув йому в обличчя:

– Вони... там... Кажуть, що прямо зараз можуть пропустити... – Він зробив паузу, вдивляючись письменникові Ецірванові просто в очі. – Можуть пропустити саме вас...

«Мерседес» і джип тим часом уже здали у різні боки, звільнивши поміж собою смужку простору. «Фольксваген» і так стояв боком, а половина дротяної брами прочинилась досередини, і постать у трав'янистому кашкеті, піднісши правицю, завмерла у відчиненій брамі, поволі відступаючи назад.

* * *

– Това... гражда... громадянин Ецірван! – запитально-стверджувальним тоном промовив вугруватий молодший сержант, повертаючи Шлоймі паспорта в розгорнутому вигляді.

Отримавши документа до рук, Шлойма механічно перегорнув сторінки зі штемпелями, але якоїсь нової відмітки про перетин кордону не зауважив. Проте роздивлятися пильніше часу не було, й атмосфера не виглядала сприятливою, тож він, похапцем запхавши паспорта до зовнішньої кишені куртки, швиденько підгазував до наступної будки, на якій за склом трішки навкоси виднілась табличка «Таможенный контроль». У цій будочці сидів інший молодик, уже не у трав'янистій формі, а в сіруватій, з незрозумілими знаками у петлицях.

– Скоко грівень при себе маєте? – запитав він Шлойму крізь віконечко, ще й руку простягнув: – Декларацію пред'явіть, пожалуста.

Декларація! Шлойма згадав, що на в'їзді до брами хтось упхав йому до рук білого папірця, якого він, не заповнюючи, поклав у відкритий бардачок. Нашвидкуруч надряпавши ім'я-прізвище, номер та серію паспорта, він сягнув по гаманця, щоб порохувати гроші, які мав при собі.

Тип у сірій уніформі пожвавішав, навіть вийшов з будочки й, спинившись біля «Мазди», нахилився до віконця:

– Можу купіть грівни по вигідному курсу... – довірливим тоном протуркотів Шлоймі у саме вухо, водночас зазираючи до портмоне. – О, а це що таке? – Він елегантним жестом ілюзіоніста витяг двома пальцями з гаманця складену вчетверо банкноту сто євро, яку (Шлойма згадав це тієї ж миті) Маульвюрф учора силоміць вручив йому після першої пляшки, бажаючи неодмінно впасти в долю. – Ви що, не знаєте, що ввоз валюти капстран до нас заборонений? Подлежить конфіскації! Ілі, або... знаєте, дуже довго заповнять акт із'ятія, я

можу просто ці деньки у вас купити по вигідному курсу в частному порядку. Ось, возьміть, пожалуста. Проїзжайте, до свіданія. Щасливого перебування в Ровно!..

Кілька нехитрих маніпуляцій, які супроводжували цей монолог, потривали якихось пару секунд, і ось вже Шлойма, здивовано стискаючи між пальців папірця у сто рублів СРУ (що ж це за курс такий вигідний 1:1?), вилетів за ворота пропускного пункту й різко загальмував, чим уник трохи не лобового зіткнення з тролейбусом, який саме розвертався на кільці перед універмагом. Стоп, а куди ж тепер?

* * *

А тепер угору, довгим пологим схилом, ген туди, до початку Соборної, яка звідси вже іменується Ленінською, повз центральний, найцентральніший у світі універмаг, на кільці перед яким завмерло кілька побитих життям тролейбусів «Шкода», оточених юрбою потенційних пасажирів, повз кафе «Супутник» (враз пригадався смак тістечка «Лимонне» по п'ятнадцять копійок, з білим верхом, притрушеним якоюсь жовтуватою субстанцією, смак, звичайно, зовсім не лимонний, якийсь пісно-солодкий, борошністий, смак нікелевої монетки-п'ятнадцятки, смак убогого дитинства, супроводжуваного походами на танці у клуб будівельників, бійками з пацанами з Проспекту, вином «Золота осінь» за карбованець двадцять сім, ну а вже лимонним тістечком частувалося дівчинку, з якою класі в сьомому вибирався в кіно у неділю, та досить вже спогадів!), вище за «Супутником» починався парк, цілий ненаписаний роман, три чверті, п'ять шостих, ні, дев'ять десятих юності твоєї, за гранітним метровим бордюром. Після парку, там, де він відступається вглиб від вулиці, – головний корпус гідромеліоративної академії, у давніші часи «водний інститут», в якому навчалась переважна, аж подавляюча більшість твоїх друзів дитинства й однокласників, далі п'ятиповерхові будинки чи то сталінської, чи хрущовської забудови, помешкання з високими стелями й під'їзди з широкими сходами, якими зручно зносити мерців у трунах, колишніх завідуючих відділами обкому, міськкому чи райкому, облвиконкому, райвиконкому або, у крайньому випадку, якогось управління ДТСААФ, ліворуч – цвинтар Грабник, але вже не для них, не для цих мерців. Для них – Колоденка, колись перейменована на селище Молодіжне, так що й цвинтар у селищі отримав назву «Кладовище Молодіжне», що часом викликало недоречні усмішки у приїжджих, а на Грабнику вже років сорок нікого не ховають. Далі схил закінчується, і вже на рівнині, на узвишші – будинки новішого планування, перехрестя біля друкарні, власне, друкарня так і лишається праворуч, а тобі повернути ліворуч, на вулицю Артема – і вперед, повз

двоповерхову лазню з табличкою «Бани», ряди довгих, критих шифером одноповерхових будиночків, називані «лініями», потім праворуч за спорудою дитячої поліклініки, навпроти понурої залізобетонної огорожі овочесушильної фабрики – й туди, у самий майже кінець вулиці Струтинської, у хвіст витягнутого з заходу на схід (саме так, ззаду наперед іде нумерація помешкань) неймовірно довжелезного, аж на дев'ять під'їздів, сірого панельного чудовиська, будинку, що наприкінці сімдесятих певний час був найдовшим у місті, будинку, з якого кілька років тому ти вийшов до міста, загостював допізна і заночував на Ювілейному, щоб прокинутись в іншому місті, в місті з особливим статусом, там, по той бік Стіни. З дев'ятого поверху, з-за оббитих фальшивою шкірою дверей із тризначним числом на них ступив ти в невідомість, – і на довгі дні, місяці опинився за Стіною. Щоб зараз під'їздити до «свого дому», як давно вже прийнято в нас говорити, хоча у цьому домі тобі належать якихось тридцять п'ять-сорок квадратів, укритих вичовганим блідо-вишневим лінолеумом...

«Home, sweet home...» – приспівують в кіно америкоси у таких от випадках. Цікаво, чи ж батьки знають про твій приїзд? Та, напевно, знають, мусили б ім повідомити. Чекай, хто б це мусив ім повідомити? Ну, як це хто – та ж сама інстанція, котра надіслала тобі дозвіл на приїзд. «ОУзмивон» якийсь, чи як його там. Старший інспектор Колтунець, чия монограма стоїть під друкованим текстом запрошення-дозволу. Або його заступник, заступниця, секретарка яка-небудь. Вони ж на те й існують, ці компетентні органи. Ач, як ти швидко, щойно опинившись по цей бік Стіни, почав думати по-тутешньому. А може, й нема тут ніяких «компетентних органів»? Та ні, де ж їх нема... Швидше можна припустити, що той старший інспектор, або його заступник, або секретарка просто не потрудилися передзвонити твоїм батькам. Бо що йому/їй, більше за всіх треба? Добре, цю свою думку додумаєш пізніш. Краще поглянь навкруг – оце ж твоя вулиця, якої ти не бачив бозна-скільки. Як попідростали горобини вздовж хідників... І ще – хтось вирвав мальви попід вікнами аптеки. А от вибоїни на асфальті ніде не поділися.

Крутонувши кермо ліворуч-праворуч, Шлойма пригальмував навпроти останнього під'їзду й заглушив двигуна. Береза, яка стоїть впритул до ліхтаря, теж розрослася за ці роки. Шлойма вийшов з авта і через задні дверцята вийняв торбинки з подарунками. Озирнувся на рідну двадцять четверту школу, яка бовваніла в легкому туманці навпроти за дротяною огорожею, – там кілька довгих років довелось викладати мову й літературу в різних класах, від шостого й вище. Аж поки та сама література не забрала його вже назовсім від суспільно корисної праці.

Три пакети зі шматтям не були важкими і вмістилися в одну руку, якраз щоб другою потягти на себе важенні двері на пружині. Двері, помальовані олійною, якогось пластиліново-вохристого кольору фарбою десь у незапам'ятні часи, найшвидше – іще до перевероту, до поділу двох Україн. За дверима мусили б стояти наступні двері, внутрішні, але їх нема, вони відсутні, вибиті разом з одвірком, і далі – темна прірва під'їзду, сходи, стіни у брудно-зелених патьоках. Кнопка ліфта на спробі натиснення не відреагувала ніяк. Ну що ж, він, цей ліфт, і в ті давні часи працював переважно на великі свята, а тепер, видно, – й поготів. Отож пішечки, степ бай степ, сто п'ятдесят вісім сходинок, колись, іще замолоду, ти порахував їх знічев'я. Прольоти по дев'ять сходинок, а також п'ять сходинок від вхідних дверей до першого поверху – це ж усього сто сорок дев'ять, а де ж іще шість? Не складається... Перерахувати, чи що?

Тим часом вже й четвертий поверх. Наступний проліт – рівно середина шляху, «чотири і півповерху», як ти колись для себе це називав. Половина від дев'яти. За час твоєї відсутності в під'їзді вже від другого поверху з'явилися добудови – додаткові зовнішні двері, щоправда, без замків, лише з клямками, сільськими металевими клямками: натискаєш пальцем гачечка – і двері відчиняються. Як у тому давньому й дещо рогульському анекдоті: заходьте, люди, беріть, що хочете!.. Запилюжені вікна в під'їзді скеровані в північний бік, тож світла впускають мало, а прямі сонячні промені взагалі потрапляють сюди лише кілька разів на рік, у ті найдовші дні червня, коли день триває вісімнадцять годин.

Ну ось нарешті й дев'ятий поверх. Вище – лише вічно вибиті двері на горище й зелені металеві сходи на дах. Плаский дах, вкритий руберойдом, завбільшки з футбольне поле, звідки, напевно, має бути видно дахи й телеантени Західного сектора, вежі готелів і ген аж там, далеко, на обрії – будівлі району Ювілейний, уже не за, а – перед зовнішнім закрутом Стіни.

Доторкування пальцем до кнопки дзвінка не дало жодного аудіорезультату, як і у випадку з ліфтом. Або дзвінок працює ледь чутно, або ж не працює взагалі. А твої ключі, вони так і залишилися висіти на цвяшку в передпокої, там, по той бік Стіни.

– Заходь, сину, – тихо сказала мати, відчинивши перед ним двері навстіж і відступивши на крок, замість кинутись назустріч. – Тебе вже чекають.

З-за матеріної спини, з вітальні в коридор виступили дві квадратноплечі постаті без облич, бо в контражурі.

– Шлойма Васильович? – У запитанні бриніло водночас стверділе ствердження. – Це хара... добре, що ми заздалегідь знали про ваше прибуття. Ми з Миколою Івановичем уповноважені пригласити вас на одкрите засідання місцевої Спілки письменників!

Тон висловленої пропозиції заперечень не допускав навіть гіпотетично.

Шлойма з торбинками пройшов до кімнати, розсунувши квадратноплечих. Поставив подарунки на стіл, сів на канапу.

– Я приїхав побачитися з рідними. – Намагаючись бути спокійним, подивився знизу вгору на гостей. На світлі вже було видно, що вбрані вони у не вельми зграбно пошиті костюми-двійки та сорочки з краватками. – Так що лишіть мене у спокої, будь ласка... Мамо, а де батько? Де Уляна?

Мати відійшла від одвірка, з-за спин квадратноплечих, присіла на край канапи. На протилежний край.

– Вона хотіла прийти, синку. Але у них у школі захворіла вчителька, російський мовник, і Уляну попросили вийти на заміну. А батько поїхав на Черкащину. Позавчора. Ну а як ти там, синку?

– Я не там, мамо, я вже тут. Ну, обійми ж мене! – вже майже наказав Шлойма, і мати, підсунувшись ближче, пригорнулася до нього. – Мамо, хто це такі? Навіщо ти їх впустила?

– Сину! – Мати зазирнула йому в очі. – Так треба. Поїдь на ті їхні збори. Вони ж не відчепляться.

* * *

– Які збори, мамо? Я що, чекав усі ці роки, щоб приїхати сюди і йти на збори? Ти краще розкажи...

Тим часом один з квадратноплечих, той, якого інший назвав Миколою Івановичем, м'яко й тихо перейшов кімнатою і, відхиливши штору на вікні,

визирнув униз, у двір.

– Слабенька у вас машина, Шлойма Васильович, – з простодушною іронією в голосі зауважив він. – От у юлі приїжджав од вас, оттуда один... деятель, так у нього був етот... джип, я не помню... «Пахеро», з переднім і заднім приводом. Зверь-машина.

– Собирайтесь, собирайтесь, Шлойма Васильович, – майже прохальним тоном протягнув від дверей другий квадратноплечий. – Потом, після окончанія заседанія у вас ще буде врем'я пообщатъся з родними, з матер'ю.

– Синку, ідь. Я чекатиму. – У материному голосі теж чулися нотки прохання. – Може ж, там не буде довго.

Неназваний досі квадратноплечий біля дверей вже набирав якогось номера на телефонному апараті.

– Ало! Катрушин, ти? Самчук говорить. Ми на Струтинській. Давай сюда «волжану», до последнього под'езда.

І ліфта включи, бо шо нам, пешком топать з дев'ятого етажa? У нас же тут гость, із Западного сектора, він ще подумає, шо в нас, у Ровно, ліфти не работають. Давай! Через п'ять мінут виходим.

Микола Іванович відчинив двері на балкон і вийшов. Шлойма взяв зі столу пакети й поставив перед матір'ю.

– Мамо, я ось тут подарунків купив. Джинси для Уляни, для Ілька, і ще...

– Дякую, сину, нащо ти витрачався? У вас же там усе таке дороге. А в нас усе е. Дякую, сину, вона буде рада. – Зазирнувши до пакетів, мати відставила їх на підлогу. – Що там у вас з Оксаною? Як там ви? Не бідуєте?

– Прийшла «волжана», – повідомив Микола Іванович, визирнувши з балкона.

– Ні, мамо, у нас все в порядку. – Розповідати подробиці не хотілось анітрохи. Шлойма рвучко підвівся з канапи й попрямував на балкон. Микола Іванович хотів

було перехопити його, але чи то не встиг, чи то не наважився. Шлойма переступив поріг балкона, витягаючи з пачки сигарету. Рука з запальничкою тремтіла.

– О, у вас хороші сигарети! – Микола Іванович всією своєю квадратурою виник поруч, у вузьких балконних дверях. – Може, вгостите? А то від цього «Космосу» так у горлі дере...

Шлойма простяг йому відкриту пачку, але Микола Іванович, замість узяти з неї сигарету, забрав усю пачку до рук і заходився її розглядати.

* * *

– Га-у-ло-і-сес... І шо то воно таке? – Потім він нарешті таки вийняв сигарету, припалив і схилився поряд зі Шлоймою на бетонне опертя.

Сонце десь за будинком добивалося до зеніту. У двір падала довжелезна прямокутна тінь, немов величезне темне вітрило. За дротяним парканом унизу висипали на перерву школярі. Старші діловито курили біля жовтогарячого клена, передаючи сигарету по колу, в той час коли малеча намагалась упоперек стадіону зіграти міні-тайм футбольного міні-матчу. Праворуч бовваніла, затуляючи чверть небосхилу, коробка недобудованого будинку поверхів на п'ятнадцять, зяючи дірками незаскленних вікон.

– Кооператив. Ніяк його не достроять. – Микола Іванович упіймав Шлоймин погляд і поспішив пояснити, видихаючи тютюновий дим. – Бо в людей зараз грошей не... не так багато. Але зарплату у нас платять регулярно. День у день.

Вдалині, за полем чаділо ідучим димом міське сміттєзвалище – як і роки, й десятиліття тому. Праворуч, понад Бармацькими ярами багряніли осикові гайки між полів. По об'їзній трасі повзли на Сарни якісь вантажівки й цистерни, фарбовані в понурі військові кольори.

– Пора їхать, Шлойма Васильович. – Микола Іванович затягнувся востаннє і шпурнув недопалка униз.

– Мамо, я ще повернусь! – промовив Шлойма вже у дверях, але мати, дивлячись йому просто в очі, своїми карими в його сірі, заперечливо похитала головою.

Ліфт зі скреготом роззявив свої двері, й усі трое увійшли до заплъованої, а колись лакованої кабіни, де на плити ДВП місцями були грубо набиті несиметричні квадрати фанери. Доки кабіна повзла донизу, Шлойма намагався зосередитись: що далі? Вочевидь, повернутися до матері вже не вдасться. Тоді – що? Відбути це «відкрите засідання» Спілки письменників і від'їздити. Так, треба повертатися. Оце попав, так попав. Але чого б ім тебе затримувати? Та чи мало, з якої причини? Наприклад... Необхідну кількість прикладів можна легко напридумувати просто зараз.

Ліфт востаннє смикнувся і зупинився. Двері розлізлися, й Шлойму підштовхнули назовні, у під'їзд. Знадвору, перед самими сходами, підігнана впритул до дверей, уже стояла «Волга» світло-сірого кольору з відкритими обома задніми дверцятами.

– За машину свою не беспокойтеся. Вам її возвратять, – оптимістично заспокоїв Шлойму Микола Іванович. – Сідайте. – Він першим поліз на задне сидіння. Другий квадратноплечий, Самчук, сів останнім, рвучко причинив дверцята наглухо. Кілька разів смикнувшись і пчихнувши, «Волга» рушила.

* * *

Горобини по обидва боки вулиці вже багрянїли пурпуровими кетягами. Хмарне зранку небо, як це й буває в середині вересня, ближче до полудня роз'яснилося. Рідко траплялися перехожі, автомобілів не було взагалі. Праворуч промайнув кіоск з рекламою сигарет «Верховина» без фільтра.

– А пока доїдем, – повернув до нього з усмішкою обличчя Микола Іванович, – можна у вас іще одну сигарету хорошу? І ще ето... – він ніяково затнувся, – ви случайно, там журналів різних не привезли? Ну, з девчонками голими... «Плейбой», чи як вони там називаються. Я би купив, еслі б недорого.

– Ні, не привіз. – Шлойма простягнув йому вже напівпорожню пачку.

– Ну, я просто так поінтересувався.

«Волга» вже минала Палац культури текстильників зі скульптурою «Ткаля» перед фасадом. Шлойма озирнувся. Велетенська жіноча постать сиділа на постаменті, неприродно викрутнувшись, відставивши убік стулені разом ноги. «Вона усе така сама страшенька», – подумалось. Ніби зустрів давно знайому, живу людину після довгої розлуки. А вона така ж сама.

На перехресті з Млинівською авто пригальмувало, об'їжджаючи прикриту жовтогарячим брезентом виямину, котра зяяла посеред бруківки.

– Блін, да коли вже вони ці ями позасипають! Довбають по всьому городу, он і прямо на дорозі вже!.. – Сірники в Миколи Івановича не загорялися, димилися й гасли, і він сердито зачихав їх під денце коробки. Шлойма нахилився вперед і клацнув йому перед носом своїм «зіппо».

– Ето я понімаю, западна техніка, – випустив дим від першої зтяжки Микола Іванович, але, зиркнувши поза Шлойму на Самчука, поспішно докинув: – Хотя і у нас не хужі выпускають, на радіозаводі. Тіко їх на експорт гонять, у Білорусію...

– Ти би помовчав про радіозавод перед іностранцем. Це ж секретний об'єкт, стратегічеській, – зронив крізь зуби Самчук.

Микола Іванович хотів щось відповісти, але тільки частіше задихав тютюновим димом.

«Волга» на мінімальній швидкості котилась останнім відтинком вулиці Міцкевича перед Стіною. З довгого крутого спуску Стіна унизу, її закрут від готелю «Мир» до сірого бетонного паралелепіпеда обкому КПУ видавався у крайньому разі добротним бетонним парканом навколо будівництва, але аж ніяк не фрагментом міждержавного (українсько-українського) кордону.

Сповзши до самого підніжжя спуску, авто покотило праворуч, до споруди обкому, й зупинилося біля кубічної, дещо світлішої на колір, але теж бетонної прибудови, що її Шлойма іще з часів єдиного міста пам'ятав як Будинок політосвіти. Пізніше, вже після 91-го року, це приміщення зайняв педагогічний інститут, але тепер...

«Дім ідейної роботи Ровенського обласного комітету Комуністичної партії СРУ», – прочитав він напис на великій чорно-дзеркальній таблиці праворуч від вхідних дверей. Стовпчик менших таблиць такого ж самого кольору і стилістики прикрашав стіну будови ліворуч від дверей.

Самчук відчинив дверцята авто й визирнув назовні.

– Приїхали, – неголосно вимовив він.

* * *

Шлойма, вийшовши з авто услід за неговірким Самчуком, розім'яв закоцюблі ноги. Його супутники про щось перемовлялися з водієм. Погляд письменника Ецірвана впав на «свердловину» – короткий відрізок труби, що стирчав посеред бруківки, заліплений зверху яскравою оранжевою пломбою. «І тут вони е...» – майнула думка. Такими свердловинами було всіяне всеньке Західне Рівне. Кілька років тому геологорозвідувальні знімки земної кулі з супутника остаточно засвідчили, що найбільше у світі родовище урану залягає строго під розділеним українським містом. Звідтоді під одностайний лемент зелених усього світу в Рівне (у Західне Рівне) й потекли інвестиції, які значною мірою й зумовлювали теперішній розквіт міста. «Розквіт ціною загибелі» – такими заголовками коментувала чергове економічне диво радикальна ліва преса. Що ж до газет у східній частині, то вони всі про таку гарячу тему неначе води в рот понабирали.

Шлойма відвів погляд від свердловини й подивився понад Стіною, яка пролягала ліворуч. Звідси, з боку східного, вона справляла значно серйозніше враження. Не було на її сірій площині зухвалих графіті анархістів і тінейджерів-реперів, натомість колючий дріт, який щільно йшов її гребенем, нахилений сюди, досередини, на східний бік, виглядав переконливо і загрозливо. Під Стіною й побіля неї не було помітно жодної живої душі, та зиркнувши праворуч-ліворуч, Шлойма зауважив у затінку муру виструнчені постаті в просторих плащах кольору хакі, метрів за сто одна від одної.

За скляними дверима «Дому ідейної роботи» на них уже хтось чекав. Коли Самчук відчинив перед ним двері з полірованими клямками, Шлойма зауважив у просторому холі цілий гурт людей, здебільшого чоловіків у піджаках, світлих сорочках і краватках. Поза їхніми спинами у два ряди стояли столи – не столи, а звичайні шкільні парти зі стільцями по два за кожною. На партах лежали

розгорнуті загальні зошити й кулькові ручки, дешевенькі, одноразові, деякі вже потріскані й перев'язані нитками чи обклеєні ізоляційною стрічкою, а ще деякі – погризені з тупого кінця в пристрасному шалі творчого натхнення.

* * *

Тим часом від гурту чоловіків у піджаках і краватках відділився й виступив наперед невисокий лисуватий дядечко з виразним черевцем і простим сільським обличчям. Озирнувшись на свій колектив, він коротким поглядом встановив тишу і непорушність у лавах, після чого, кашлянувши, проголосив:

– Увага всім!.. Сьогодні у нас відбудеться зустріч з нашим... як би сказати... колегою... західнорovenським автором... літератором... письменником... Ецірваном Шлоймою Васильовичем... який... тимчасово проживає... і працює... у Західному... окупованому... секторі нашого міста...

Три крапки у його прямій мові були тверді й об'ємні. Було навіть чути, як вони, повисівши мить у повітрі, осипаються на підлогу, поцокуючи, немов відстріляні гільзи.

– Ми зараз... по черзі.... познайомимося з нашим... гостем... з нашим західнорovenським колегою... і потім... ми продовжимо роботу... нашу працю... над якою ми з вами... працюємо... вже тривалий час. Крім того... у нас сьогодні... є й інші гості... інший гість... – По цих словах дядечко з черевцем зробив три кроки назустріч Шлоймі й тицьнув йому свою правицю. – Трохим Зубчук, відповідальний секретар і голова Рovenського відділення Спілки письменників.

Шлойма потис простягнуту йому долоню. Він знав Зубчука іще з часів єдиного міста, але не був знайомий особисто, ніколи не був йому відрекомендований, тож подумав, що той просто не пам'ятає його. Та вже наступний письменник, який услід за Зубчуком простягнув Шлоймі руку й відрекомендувався: «Петро Тимчук», був у тому, попередньому житті коли не близьким товаришем, то принаймні добрим знайомцем. Років десять тому Тимчук вів відділ культури в обласній молодіжці, писав доволі дотепні фейлетони, і в київському видавництві «Молодь» готувалася до друку збірка його гуморесок. Чи побачила вона світ, Шлойма не пам'ятав.

– Та ми ж начебто знайомі, Петре... – про всяк випадок неголосно й конфіденційно промовив Шлойма до гумориста.

– Ми не можемо бути з вами знайомі, бо наше відділення СП СРУ веде своє нове літочислення тільки після недавньої перереєстрації членів! – відбарабанив у відповідь Тимчук, не кліпнувши жодним з двох очей, а лише спрямувавши прямий, наче багнет, погляд кудись у Шлойми над головою.

– Ну ні, то й ні. Можливо, я обізнався, – так само голосно, в унісон гумористові підхопив і Шлойма. Видно, зараз ліпше і справді першому не признаватись. Хто зна, що у них за правила тут такі.

Наступні письменники, які підійшли знайомитись, виявилися братами або однофамільцями. Коли перший з них назвав своє прізвище, Шлоймі здалося, що він не дочув. Та коли один за одним усі трое по черзі назвалися: «Гімнюк Василь, Гімнюк Андрій, Гімнюк Микола», Шлойма, затримавши у своїй долоні міцну, короткопалу руку останнього з них, Миколи, все ж таки зважився перепитати: «Може – Гуменюк? Вибачте...»

– У рамках боротьби за повернення до першоджерел та прадавніх витоків нашому прізвищу повернено його первісне значення, вимову і написання, – відрапортував просто Шлоймі в обличчя Гімнюк Віктор. – Наше прізвище «Гімнюк» є одним з найпоширеніших у волинсько-поліському регіоні. Може, тільки Поліщуки можуть зрівнятися з нами своєю кількістю. Або ми – з ними.

Поліщуків, які підійшли знайомитись услід за Гімнюками, було двоє – Юхим і Никифор. Обое писали прозу, що й підкреслили, потискаючи Шлоймові руку.

– А зараз, – оголосив Трохим Зубчук після завершення процедури потискання рук, – ми пояснимо нашому західнорovenському гостеві, чим ми тут сьогодні займаємося. Вже досить тривалий час колектив Ровенського відділення СП СРУ працює над великим спільним художньо-документальним твором під назвою «Тарас Григорович Шевченко на Ровенщині». Нами ретельно вивчені й проаналізовані у світлі останніх партійних рішень всі документальні згадки про перебування Великого Кобзаря у нашому краї в складі етнографічної експедиції 1846 року, складено детальні хронологічну й географічну таблиці його переміщень територією сучасної Ровенщини. До теми цієї всі ми ставимось якомога більш відповідально. І слід відзначити, маємо вже непогані

напрацювання. Зараз ми ознайомимо нашого гостя... наших гостей з найбільш вдалими фрагментами цього нашого спільного, колективного твору. Хто почне?.. – Зубчук окинув поглядом ряди ввірених йому письменників. – Поліщук Юхим Якович?

Більшість присутніх дружно повернула голови у глиб зали.

– Нехай вам читає той, хто у вас квартири отримує! – раптом різко й гостро відповів Юхим Поліщук, не підводячись з місця.

– Ну, як не хочете, Юхиме Яковичу, то ми когось іншого попросимо, – роздратовано-примирливо промимрив Зубчук. – А на ваш закид я вже раніше пояснював вам усім, що через наявність певних тимчасових проблем у житловому будівництві обком партії видав розпорядження, згідно з яким до особливого розпорядження про скасування цього розпорядження квартири членам нашої спілки будуть надаватися лише посмертно і... і в інших надзвичайних ситуаціях. Але хто ж прочитає нам свої роздуми про перебування Тараса Григоровича Шевченка у нашому краї? Хоче... хоче це зробити... Гімнюк Микола хоче!.. – майже полегшено оголосив Трохим Зубчук.

Микола Гімнюк взяв з далекої парти зошита з обвислими краями і, повернувшись обличчям до аудиторії, гугнявим одноманітним голосом зачитав: «Дорогою з Корця у Межиріч Тарасові Григоровичу довелося заночувати в селі Синів, тепер Гощанського району. Швидко опускалися на землю сутінки. Яскраво освітлені стояли хати місцевих попів, куркулів і багатіїв. „Ні, не піду я до них проситися на ніч, – вирішив Тарас Григорович, – піду до простих людей“. Він постукав у вікно бідної хатинки на краю села, понад дорогою. Двері відчинилися, й на порозі з'явився Омелько Стецюк, господар цієї бідної хатинки. Тарас Григорович назвався й попросився переночувати. Омелько Стецюк з радістю впустив такого дорогого гостя. („Го-го-го“, – подумки відзначив для себе Шлойма збіг трьох однакових складів.) Хоча діти вже й спали, Омелько Стецюк звелів жінці накривати вечерю на стіл. Жінка Омелькова, Параска Стецюк, з радістю накрила на стіл, що вже мала до вечері – молока, хліба та вареної картоплі...»

– Ану стоп! Ви це молоко викресліть! – сердито втрутився у його читання Зубчук. – Звідки в тих нещасних трударів молоко, якщо перші тваринницькі ферми в нашій області з'явилися тільки з приходом Радянської влади!

– Як ви до мене таким тоном говорите, то я взагалі не буду далі читати. Я вам не наймався!.. – плаксиво продудонів у ніс Микола Гімнюк і сів на місце, уткнувшись обличчям у розгорнутого зошита.

– Ну що ви справді! Що за колектив!!! – Зубчук, зауваживши, що припустився помилки, намагався виправити ситуацію. – Добре, тут у нас іще поети є. Он там, у самому кінці сидить, виходь-виходь, не ховайся, оце у нас Олесь Фіалко, це псевдонім, його справжнє прізвище – Баранюк, студент педучилища, дуже перспективний молодий поет, учасник республіканської наради, давай-но, прочитай щось для гостей, отого свого віршика... того вірша, ну, про юрбу!

Веснянкуватий худорлявий юнак з відстовбурченими вухами й крупними передніми зубами, що робили його схожим на виснаженого ховраха зі шкільного зоокуточка, не примусив себе довго впрошувати й, виступивши убік від парти, задекламував:

Невже це так довіку буде?

В наш час утвердження добра

Є люди.

Є чудові люди!

А є юрба!..

Багаторука і столика, —

Хіба від неї є пуття?

Бо ж скільки геніїв великих

Вона цькувала за життя!

Зате нездар, цей людський пил вона

Понад собою вознесла,

Натішилась, награлась – кинула,

В своїй байдужості страшна...

«Як би оце звідси вийти непомітно... – майнула у Шлойми думка, яку він квапливо від себе відігнав, проте вона негайно повернулась. – Бо скільки тут літературою катуватимуть? Годин зо три, не менше...»

Олесь Фіалко-Баранюк у цей час саме дочитував свої віршовані мініатюри про весну, яка в молодого поета символізувала відродження й пробудження всього нового, свіжого, чистого і прогресивного:

І незабаром вже проллються

Дощі великі і малі.

Неначе вічна революція,

Весна крокує по землі!..

– Добре, Олесю! – благословив його відповідальний секретар і голова Ровенського відділення в одній особі. – Ростеш. Скоро будемо вже думати про якісь публікації в місцевій періодиці. Рівень твій вже дозволяє.

– А ще я хотів би закінчити свій виступ... – перебив його зненацька юний поет своїм високим надтріснутим голосом, – зверненням до нашого шановного гостя!

Вся письменницька аудиторія, ніби не вірячи вухам своїм, приголомшено підвела голови і спрямувала погляди хто на Шлойму, хто на Фіалка.

– Шлоймо Васильовичу! У старих ровенських газетах, в обласному архіві я розшукав ваші перші поетичні публікації! Повертайтеся в поезію, Шлоймо Васильовичу! Ви ж так прекрасно починали. Я читав ваші ранні вірші своїм однокурсницям... і однокурсникам. Їм усім дуже подобалося. Ваша інтимна лірика, ваш «Вальс для Наталки» – я його напам'ять знаю:

Я не спеціаліст в словеснім камуфляжі.

Любов за грати слів сховати я не зміг.

В запльованім піску на басівкутському пляжі

Я поцілую слід твоїх, Наталко, ніг.

Так, як цілують сніг, так, як цілують сміх,

Я поцілую слід твоїх, Наталко, ніг!..

«От мерзотник малий, моїми давніми віршами дівок у кущі заманює!» – незлостиво констатував Шлойма подумки. А молодий поет, видно забувши останню строфу, знову заговорив прозою, близькою до публіцистики:

* * *

– У мене його, цього вірша, навіть дівчата наші просили переписати у дневник пожеланій, тобто у щоденник побажань. Бачите, як ви раніше писали! А те, чим ви займаєтеся зараз, Шлоймо Васильовичу, воно ж зовсім не те, воно ж незрозуміле широким читацьким масам. Оті всі бубабісти, лугосади, нові дегенерації – це ж усе таке, вибачте, непотрібне. Вони ж усі у своїх творах вживають нецензурні вислови, пишуть незрозумілою простим трудящим мовою, вони... вони... – Молодий поет раптово вмовк, зніяковів і, сівши на своє місце, виснажено зітхнув.

– Що то воно молоде! – чи то з осудом, чи то схвально підсумував його виступ Зубчук. – А ми тим часом продовжимо нашу роботу. Якщо ніхто більше не хоче прочитати нам свої розділи з нашої спільної праці... нема бажаючих?.. – Зубчук обвів поглядом присутніх зі Шлоймою включно. – ...тоді я хотів би зараз надати слово!.. (Шлойма внутрішньо напружився: ще тільки виступати тут зараз бракувало! що казати? про що розповідати? про що тут можна говорити, а про що – ні? Ой, як би гарно було б зараз чкурнути звідси якнайдалі!..)

Та його страх був цілком даремним. Бо Зубчук, витримавши досить тривалу паузу, переможно оголосив, що тепер він хотів би надати слово іншому гостеві, гостеві столичному, вченому і знаному, а саме – професорові, завідувачеві кафедри літературознавства Київського державного університету Юрієві Павловичу Чмоневі.

З-за останньої парти підвелась невисока кремезна постать у яскравому синьому светрі з малиновими рукавами, взяла під пахву шкіряну течку і поважно попрямувала до дерев'яної кафедри-трибуни у кутку. Зустрівшись із Шлоймою очима, професор Чмонь ледь помітно кивнув своєю масивною головою, наче привітався, а може, й ні. Зубчук делікатно узяв Шлойму за лікоть і легенько потягнув до передньої парти, яка залишалася порожньою, в той час коли всі інші парти пообсідали письменники. Уся аудиторія, притамувавши подих, звернула

погляди до Чмоня, який, схилившись грудьми на кафедру, попідтягав рукава светра і розщипнув на комірі сорочки верхнього гудзика.

– Про Шевченка говорити нелегко! А нелегко про Шевченка говорити тому, що важко!.. – Чмонь вочевидь шукав точку опори, відштовхнувшись від якої, він міг би побурити свою промову слухачам, немов античний дискобол. – І водночас про Шевченка говорити можна безкінечно! Бо він – це той моноліт! На якому! Стоїть і стоятиме! Українська! Література!

Шлойма вже нарешті потрохи починав усвідомлювати, чому він ніколи не розумів творів Чмоня, як вони потрапляли йому до рук у нечасто читаних київських часописах – «Вітчизні», «Києві» й нещодавно знову відродженому «Радянському літературознавстві», тепер під назвою «Українське соціалістичне літературознавство». Тим часом професор Чмонь дедалі ширше розкручував над головами присутніх письменників обласного центру спіраль порожнечі свого виступу.

– Шевченко – він же всеосяжний! Він охопив усе!.. І саме тому! Саме тому наші ідеологічні супротивники... —

Чмонь кинув погляд на Шлойму, погляд гострий й короткий, ніби давньоримський дротик-фашіо. – ...всілякі там Грабовичі, а також їхні доморощені підспівувачі, на кшталт Оксани Забужко... дозволяють собі інтерпретувати творчість Великого Кобзаря, як ім заманеться. Доходять до... Самі знаєте, до чого доходять ці так звані дослідники!.. Я вам з усією відповідальністю заявляю, усім тут присутнім, що якби... якби Тарас Григорович зараз встав з могили на Чернечій у Каневі... – Чмонь молитовно звів очі д'горі й завмер.

Шлойма скосив очі на Зубчука, що сидів праворуч. Той благоговійно і заворожено намагався відшукати на стелі ту саму точку, в яку дивився зараз київський професор.

– ...він одразу ж добряче нам'яв би вуха цим самозваним дослідникам! – Голос Чмоня твердів і вищав (з наголосом у слові «вищав» на обох складах). – А декому він стягнув би штани й добряче відходив би його паском, паском, ременем, кропивою!!! – Чмонь аж тіпався над кафедрою, щосили показуючи, як немилосердно шмагав би Т. Г. Шевченко самозваних дослідників своєї творчості.

«Якої біди я тут сиджу? – майже з розпачем, різко й зненацька подумав Шлойма. – Надворі такий чудовий осінній день, може, один з останніх погожих днів у році. Міг би пройтися містом, парком, у якому не був уже стільки літ». Бажання було настільки непереборним, що він аж смикнувся звестися з-за столу, і лише спійманий гострий погляд Зубчука пришпилив його назад, до незручного дерев'яного стільчика з надламанною спинкою.

Тим часом професор Чмонь, зробивши чергову паузу, підвів голову, наче хотів ухопити якнайбільше повітря у свої широкі груди, – й раптом, коротко кашлянувши, захрипів і почав сповзати з кафедри, благально простягнувши руки до письменницької аудиторії. Зубчук і ще хтось із письменників після миті-паузи кинулись до професора. Зчинилася загальна метушня, залунали заклики: «Води!», «Води!» – а води, як на зло, ніде не знаходилося, хтось вибіг у коридор, хтось іще підставляв стільця під обважніле професорове тіло, – і тут Шлойма цілком несподівано для себе самого підвівся й, не особливо навіть криючись, вийшов за межі холу, не до вхідних дверей, а в протилежний бік, у глибину будівлі. Широкий коридор з вікнами праворуч і дверима по лівому боці тягнувся у глибину Дому ідейної роботи. Останні двері в кінці коридору мали на собі літеру «М», набиту під трафарет. Шлойма прослизнув досередини і роззирнувся. Вікно було одне, на протилежній від дверей стіні, височенько над двома пісуарами. Аби лиш ніхто сюди не зайшов – і можна спробувати...

Раптом в одній з кабінок чмихнув двічі чи тричі зливний бачок, дзеленькнула пряжка на паскові, й за мить з кабінки виринула квадратноплеча постать Самчука. Підійшовши до крана, він тицьнув долоні під тоненьку цівку води й, зиркнувши через плече на письменника Ецірвана, котрий укляк над пісуаром, запитав з усмішкою в голосі:

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tn.knigapoisk.com/rvanec-_oleksandr/r-vno-rovno-st-na-n-bito-roman

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)